

Ruke u vis, ne pucaj!

Normalizacija invaliditeta kao osnaženog stanja, navodno priznatog od strane države, proizvedena je kroz stvaranje i održavanje oslabljenosti u masovnim razmerama

Intenzivan rad na pisanju ove knjige, kao i na formulaciji “prava na sakaćenje“, njenog najurgentnijeg političko-teorijskog doprinosa, počeo je u leto 2014. Tog leta policija je ubila Majkla Brauna (Michael Brown) iz Fergusonu u Misuriju¹ i desila se Operacija zaštitna ivica², pedesetjednodnevna izraelska opsada Gaze. Organizatori protesta protiv ova dva, naizgled nespojiva događaja, počeli su da ih dovode u vezu, nalazeći važne povezanosti između izraelske okupacije Palestine i militarizacije policije u Fergusonu, od obuka koje je izraelska država održala za američke čuvare reda i zakona, do tvitova Palestinaca sa savetima o tome kako ublažiti posledice izloženosti suzavcu. Opisi militarizovanog zadržavanja civila u Fergusonu podsećali su na kolonijalnu okupaciju Palestine. Ubrzo je blok “Ferguson za Gazu“ počeo da se ističe u organizaciji. Forumi Ferguson-za-Gazu pokušavali su da pronađu veze između proizvodnje doseljeničkih prostora, ranjivosti i degradacije crnih i braon³ tela, zahteva za pravdom kroz transnacionalnu solidarnost i zamršenih procesa doseljeničkog kolonijalizma u Sjedinjenim Državama i Izraelu. Poređenja, veze i afektivne rezonance između Fergusonu i Gaze nisu bile savršeno usklađene i nisu uvek neposredno omogućavale saveze. Ali ti pokušaji jesu bili saveznički u svom zajedničkom otporu nasilnoj kontroli stanovništva uz pomoć ciljanih telesnih povreda i odražavali su želju za uzajamnim, intersekcionalnim i uzajamno konstituisanim asamblažima solidarnosti.

¹ Nenaoružanog Majkla Brauna (18) ubio je 10. avgusta policajac Daren Vilson, na sred ulice u Fergusonu, sa pet metaka, što je pokrenulo seriju nemira i protesta na ulicama Fergusonu i širom Amerike. Slogan koji se koristio tokom protesta (“Ruke uvis, ne pucaj!”) nastao je kao spoj policijskog poziva na predaju i molbe koje je, prema svedocima, Braun uzvikivao pre pucnjave (“Ne pucaj!”)
https://en.wikipedia.org/wiki/Shooting_of_Michael_Brown

² Operacija Zaštitna ivica je naziv za napad izraelskih odbrambenih snaga izveden u Pojasu Gaze tokom 2014. godine. Iako tačan broj žrtava nije još uvek sasvim pouzdano poznat, procenjuje se da je tokom ove operacije, preko 2000 stanovnika Gaze izgubilo život, dok je više od 10000 ranjeno (uključujući i preko 3000 dece, od kojih je preko 1000 ostalo sa trajnim invaliditetom).
https://en.wikipedia.org/wiki/2014_Israel%E2%80%93Gaza_conflict

³ Autorka u originalu koristi izraz “black and brown bodies”. U prevodu teksta je zadržana originalna autorkina terminologija zbog veće doslednosti originalu. (Sve fusnote su prevoditeljki)

Jedan istaknuti aspekt onoga što sačinjava vezivno tkivo Fergusonova i Gaze predstavljaju bezbednosne prakse koje podrivaju odnos između invalidnosti i smrti. Brutalnost policije u Sjedinjenim Američkim Državama, naročito prema crnim muškarcima i ženama, pokazala je definitivnu tendenciju da teži ubijanju, često pucajući više puta u nenaoružano, pokoreno, a ipak navodno preteće telo – neki bi to nazvali nepotrebno prevelikom upotrebom sile. Zašto postoji, koliko vidimo, tako malo pokušaja da se spreči gubljenje života? Državna bezbednost Sjedinjenih Američkih Država dobila je moćna suverena prava bez obzira na to što se istovremeno predstavljala jako ranjivom. Policija je samo “radila svoj posao”, i to opasan, životno ugrožavajući. Ovakvo proračunavanje rizika je osnova za racionalizaciju nekažnjivosti “prava na ubistvo” koje poseduju predstavnici reda i zakona u SAD.

Snaga izraelske vojske – jedne od najmoćnijih u svetu – izgrađena je na polaganju prava na nepromenjivu ontološku ranjivost i neizvesnost, uslovljenu istorijom, geopolitikom i geografijom. Pored “prava na ubistvo”, primećujem i komplementarnu logiku odavno prisutnu u izraelskim taktičkim proračunima doseljeničke kolonijalne vladavine – logika povređivanja i držanja palestinskog naroda u stanju trajne oslabiljenosti⁴, a ipak održavajući ih u životu, kako bi mogli da ih kontrolišu. Izraelske odbrambene snage (IDF) su pokazale jasan obrazac, decenijama štedeći živote, pucajući sa ciljem sakaćenja umesto ubijanja. Ova, tobože humanitarna praksa, ostavila je mnoge civile “trajno onesposobljenim” na okupiranoj teritoriji na kojoj su bolnice uništene, medicinske zalihe kontrolisane, a resursi oskudni. Ovaj obrazac se ponovo pojavio tokom Operacije zaštitna ivica. Svakodnevno je objavljivani broj ljudskih žrtava i opravdavan logikom kolateralne štete, dok je broj ranjenih retko kad komentaran i nikad nije uključen u izveštavanje o dnevnom učinku opsade.

Pucanje sa ciljem sakaćenja, umesto ubijanja, može delovati kao malo olakšanje, s obzirom na sklonost pucanju radi ubistva. Zaista, zašto ima tako mnogo nenaoružanih crnaca žrtava policijske brutalnosti, izrešetanih gomilom metaka? Ali, osciliranje između prava na ubijanje i prava na sakaćenje teško da je slučajno ili proizvoljno. Navodno humanitarne prakse poštede života sakaćenjem imaju svoj biopolitički ulog, ne kroz pravo na život, čak ni kroz dopuštanje da se živi (ostavljanje u životu), već pre kroz logiku “ne dozvoliti da se umre”. I jedno i drugo su deo namernog oslabiljivanja stanovništva – ili kroz suvereno pravo na ubijanje ili pritajeno, sakaćenjem – i predstavljaju ključne elemente rasijalizacije (*racialization*) biopolitičke logike bezbednosti. I jedno i drugo se koriste kako bi odnosi moći postali vidljivi na telu. Planirani za smrt ili za oslabiljivanje – i jedno i drugo predstavljaju oblike rasijalizacije pojedinaca i populacija koji liberalni okviri prava (osoba sa invaliditetom) koji se zalažu za socijalni smeštaj, pristup, prihvatanje, ponos i osnaživanje, nisu u stanju da objasne, a kamoli da zaustave.

⁴ Autorica koristi specifičan termin *debilitation* za označavanje praksi kojim se određene osobe ili populacije dovode u stanje oslabiljenosti, tj. smanjene fizičke sposobnosti (*debility*). Kao prevod u ovom tekstu će se koristiti izraz “oslabiljivanje”, “slabljenje”, “oslabiljenost” i sl. za pomenute prakse, dok će se za njihov efekat - *debility*, u nedostatku boljeg, sveobuhvatnijeg izraza, koristiti izrazi “slabost” ili “oslabiljenost”, iako se ovaj pojam, u tumačenju autorke, u pojedinim aspektima odnosi na pojmove koji se na našem jeziku mogu prevesti i kao nemoć, onesposobljenost i sl.

Vratimo se letu 2016. Desetog jula 2016. godine bio je četvrti dan *Black Lives Matter*⁵ (“Crni životi su važni”) protesta u Njujorku, kao i u mnogim drugim gradovima širom Sjedinjenih Država. Tokom prethodne nedelje, policijska ubistva Filanda Kastile (Philando Castile) u St. Polu, Minesota⁶ i Altona Sterlinga (Alton Sterling) u Baton Ružu, Luizijana⁷, podstakli su proteste širom zemlje. Pucnjava i ubistvo petoro službenika policije tokom *Black Lives Matter* skupa u Dalasu samo su ojačali borbene linije između civila i pripadnika reda i zakona. Pucnjava u kvir klubu u Orlando, 12. juna pojačala je homonacionalistički diskurs prema kom homofobični Muslimani predstavljaju glavnu opasnost za kvir liberale svih boja, što je dovelo do povećanog prisustva policije na svim LGBT prajd dešavanjima tokom leta. Proteklog meseca ciljevi ISIS-ovih bombaških napada bili su Nica, Istanbul i Daka. Demonstranti su počeli da se okupljaju kod rezervata “Standing Rock” kako bi se suprotstavili izgradnji “Dakota Akses” naftovoda. Usledilo je još pucanja na crna tela.

Tog dana, glavni *Black Lives Matter* protest u Njujorku se događao na Tajms Skveru. Nedaleko od ove lokacije, Druga godišnja povorka ponosa osoba sa invaliditetom, najavljena kao festival i proslava, kretala se duž Brodveja, od Junion Skvera do Medison Skver parka. Međunarodnog sastava, povorka je uključivala veterane i glumce uključene u razvoj Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima osoba sa invaliditetom. Ja sam se nalazila u delu Menhetna podjednako udaljenom od oba dešavanja, od kojih je jedno bila akcija, a drugo priredba. Odnos između njih me je zbunio. Setila sam se da se pokret *Black Lives Matter* povukao iz učešća u Paradi ponosa u San Francisku, navodeći kao razlog za to strah od povećanog prisustva policije u paradi posle Orlando. Trećeg jula, pokret *Black Lives Matter*, izabran za počasnu grupu Parade ponosa u Torontu, doveo je proces do potpunog zaustavljanja zahtevajući niz uslova, uključujući i zabranu policiji da maršira na paradi. Bila sam zatečena neskladom između sve vidljivijeg diskursa osnaživanja osoba sa invaliditetom u okviru platformi za ljudska prava, proizvodnje kulture i javnog diskursa, i ostavljanja po strani *Black Lives Matter* retorike iz narativa ponosa, pri čemu su preovlađujuće poruke na akcijama *Black Lives Matter* bile: “Ruke uvis, ne pucaj!” i “Ne mogu da dišem!”. Ja sam ostala u sredini, zbunjena. To nije ili/ili situacija, ali nije ni rešiva zdravorazumskom logikom “i jedno i drugo/i”. Osnaživanje osoba sa invaliditetom i ponos su deo diskursa o pravima jednako kao što su izrazi koji se odnose na sakaćenje, oslabljenost i invaliditet centralni za ekonomiju i rečnik nasilja i eksploatacije.

⁵ *Black Lives Matter* (“Crni životi su važni”) je pokret protiv nasilja prema Afroamerikancima i sistemskog rasizma, nastao 2013. godine kao internet kampanja, dok je posle policijskih ubistava Afroamerikanaca tokom 2014. prerastao u masovnije ulične demonstracije širom SAD. Dalje u tekstu će biti korišćen originalni naziv koji je, čini se, bar u ovdašnjim aktivističkim krugovima, zaživeo pre tako nego u prevedenoj verziji. https://en.wikipedia.org/wiki/Black_Lives_Matter

⁶ Filanda Kastilea ubijen je u svom automobilu kada je krenuo da dohvati vozačku dozvolu. Upucao ga je policajac koji ga je i zaustavio, dok su sa njim u kolima bile i njegova devojka, kao i njena četvorogodišnja ćerka. https://en.wikipedia.org/wiki/Shooting_of_Philando_Castile

⁷ Alton Sterling je još jedna žrtva policijske pucnjave. Prema izjavama svedoka, jedan od prisutnih policajaca je Sterlinga najpre onesposobio elektrošokovima, a zatim je drugi prisutan policajac ispalio 4-6 metaka smrtno ga ranivši. https://en.wikipedia.org/wiki/Shooting_of_Alton_Sterling

Koje to vrste biopolitičkih rascepa prave spektakl od osnaživanja invaliditeta i ponosa samo nekoliko blokova dalje od pokreta koji protestuje protiv ciljanog onesposobljavanja čitave rasno definisane populacije, osporavajući proizvodnju invaliditeta koja je centralna za državne bezbednosne prakse? Njujorška ekspozitura Sabora narodne vlasti (*Peoples Power Assemblies* (PPA)) koji predstavlja deo Pokreta za crne živote, svake godine organizuje učešće u Paradi ponosa osoba sa invaliditetom. Učesnice i učesnici bi nosili banere “Životi crnaca i crkinja sa invaliditetom su važni”, natpise na kojima piše “Zaustavite rat nad crnom Amerikom” i “Podržite pokret *Black Lives Matter*” i plakate na kojima stoji da se više od 50% policijskih pucnjava na crna tela odnosi na osobe sa invaliditetom. To je pre direktna akcija nego manifestacija ponosa, akcija koja zahteva skretanje pažnje i na napade na osobe sa invaliditetom, i na napade sa ciljem izazivanja invalidnosti, koristeći izraze jasno drugačije od retorike osnaživanja i ponosa. Kao što je rekao član PPA-a, Kolin Ašli (Colin Ashley): “Ostali/e učesnici/e ili sve odmah shvate i istinski podržavaju, ili im uopšte nije jasno zašto smo mi u koloni. Mi smatramo da je neophodno da se pojavimo kako bismo uzdrмали normative poruke koje se šalju.”

Pokret *Black Lives Matter* je sa svoje strane bio jasan u stavu da su i osobe sa invaliditetom one koje su preživele nepravdu, i da su deo njihovog sabora. Ališa Garsa (Alicia Garza) piše da “pokret *Black Lives Matter* afirmiše živote kvir i trans crnih osoba, crnih osoba bez dokumenata, sa kriminalnim dosijeima, žene i sve crne živote duž rodnog spektruma. U centru su oni koji su bili marginalizovani unutar crnačkih pokreta za oslobođenje. To je taktika za (ponovno) građenje pokreta za oslobođenje crnaca.” Pa ipak, Pokret za crne živote dobio je važan fidbek, naročito od Kolektiva Harijet Tabman (Harriet Tubman Collective), “Kolektiva crnih osoba oštećenog sluha i crnih osoba sa invaliditetom koji se organizuju, grade zajednicu, aktivista, sanjara, zaljubljenika koji teže radikalnoj inkluziji i kolektivnom oslobođenju,” o odsustvu bilo kakvog prepoznavanja ili diskusije o uticaju invaliditeta na zajednice crnaca u njihovoj platformi od 6 tačaka objavljenoj u avgustu 2016. Intervencija Kolektiva Harijet Tabman ne samo da je skrenula pažnju na abilistički okvir otpora; takođe je otvorila pitanja o tome kako, u ovom vremenu političkih preokreta i pobuna, skupovi, protesti i akcije mogu postati pristupačniji za osobe sa različitim slabostima, sposobnostima i invaliditetima.

Danas su putevi solidarnosti između pokreta *Black Lives Matter* i Sloboda za Palestinu rizomski i brojni. Pro-palestinski antiratni aktivisti i aktivistkinje će se sledeće godine pridružiti Saboru narodne vlasti (PPA), protestujući i protiv napada IDF-a (Izraelskih odbrambenih snaga) na Palestince/ke sa invaliditetom, i protiv napada sa ciljem oslabljivanja kao aspekta biopolitike, ne samo biopolitike invaliditeta, nego i oslabljivanja. Ja tvrdim da se izraz “slabost” razlikuje od izraza “invaliditet” zbog toga što u prvi plan stavlja sporo iznurivanje populacija umesto jednog događaja koji rezultira invaliditetom. Dok potonji koncept kreira i oslanja se na narativ o “pre i posle” za osobe koje će kasnije biti identifikovane kao osobe sa invaliditetom, prvi se odnosi na ona tela koja se održavaju u stanju trajne oslabljenosti upravo kroz sprečavanje njenog socijalnog, kulturnog i političkog prevoda na invaliditet. Upravo je ova tenzija, tenzija između napada na osobe sa invaliditetom i napada sa ciljem oslabljenosti, tenzija između bivanja i postajanja, ta potcenjena alijansa koju zagovaram u ovom projektu. Prvi izraz pretpostavlja legitimnu

identifikaciju sa invaliditetom koja se pokazuje kroz državno, tržišno i institucionalno priznanje, ako ne i subjektivnu poziciju: Ja sebe nazivam osobom sa invaliditetom. Ali to ne može biti kraj priče jer ono što se smatra invaliditetom je već isuviše određeno “belačkom fragilnošću” s jedne strane i rasijalizacijom tela od kojih se očekuje da trpe bol, patnju i povredu, s druge. Drugi izraz, kao takav, predstavlja razumevanje biopolitičkog rizika: da citiram deo proze Klaudije Rankin (Claudia Rankine): “Ja sam u poziciji smrti.” I da proširim: “Ja sam u poziciji slabosti”.

Biopolitika oslabljivanja nema za cilj zagovaranje proste demokratizacije invaliditeta, kao što je obnavljanje poznate fraze da ćemo svi biti sa invaliditetom ako dovoljno dugo poživimo. U stvari, u zavisnosti od toga gde živimo, kojim resursima raspolažemo, koje traume smo preživeli, koje je boje naša koža, kakav pristup imamo čistoj vodi, vazduhu i pristojnoj hrani, kakvo imamo zdravstveno osiguranje, kakav posao radimo.... nećemo svi biti osobe sa invaliditetom. Neke/i od nas jednostavno neće poživeti dovoljno dugo za to, ugrađeni u raspodelu rizika već uračunatog u računicu oslabljivanja. Pozicija smrti. Drugi, koji su izloženi riziku jer deluje da su rizični, mogu se suočiti sa invaliditetom na način koji objedinjuje biopolitičke efekte oslabljivanja.

SLABOST, SPOSOBNOST, INVALIDITET

Invalidnost nije fiksirano stanje ili atribut, već postoji u odnosu na asamblaže sposobnosti i slabosti, prilagođene tokom istorijskog vremena, geopolitičkog prostora, ovlašćenja institucija i diskurzivnih režima. Globalizacija invaliditeta kao identiteta uz pomoć diskursa ljudskih prava doprinosi standardizaciji telesne upotrebljivosti i neupotrebljivosti koja odbacuje ne samo specifičnosti lokalnog konteksta, već i način na koji tela prevazilaze ili osporavaju identitete i subjekte. Binarni par bez invaliditeta/sa invaliditetom preseca socijalne, geografske i političke prostore. Parametri razlikovanja tela sa invaliditetom i bez invaliditeta menjaju se kroz istoriju, kako se smenjuju odnosi između produktivnosti, skitništva, devijantnosti, bolesti i odnosa na tržištu rada, od rada za pokrivanje egzistencijalnih troškova, do rada za nadnicu, do hiperkapitalističkih metoda akumulacije viška vrednosti i neoliberalnog formiranja subjekta. Oni se smenjuju geografski, kako različite kulturalne, regionalne i nacionalne konceptualizacije tela i metafizike različito i ponekad nepomirljivo nastanjuju telesne odnose, uz izrazite probleme rasizma u odnosu na životnu sredinu. Oni se smenjuju infrastrukturno, pošto lift za pristup invalidskim kolicima postaje potpuno izmenjen pristup mobilnosti, koji maskira različite sposobnosti za penjanje po stepenicama, u mnogim delovima sveta gde su nestanci struje svakodnevna, a nekad i pojava koja se dešava svakog sata. Oni se smenjuju pravno, administrativno i zakonodavno, budući da se subjekti, nosioci prava, formiraju i demontiraju kao odgovor na režime zdravstvene zaštite i osiguranja, diskursa o ljudskim pravima, ekonomski oportunistički i neujednačenu raspodelu resursa, medicinskih sredstava i osnovne zaštite. Oni se naučno pomeraju, kao protetske tehnologije sposobnosti, od invalidskih kolica, mobilnih telefona do DNK testiranja i steroida, definisanja i redefinisavanja onoga šta telo može, šta bi moglo i trebalo da uradi. I, oni se smenjuju i po pitanju reprezentacije, jer diskursi multikulturalne

raznolikosti i pluralnosti apsorbuju "razliku" u režime vidljivosti koji zatim reorganizuju mesta marginalizacije u subjekte privilegije, zaista privilegovane subjekte sa invaliditetom.

U knjizi *Pravo na sakaćenje: Slabost, Sposobnost, Invaliditet*, promišljam kako i zašto se tela percipiraju kao oslabljena, sposobna, ili često istovremeno oba. Koristim izraz "slabost" kao potrebni rascep (ali istovremeno ga razotkrivam i kao saradnika) kategorije invaliditeta, kao i za triangulaciju binarnog para sposobnost/invaliditet, primećujući da, iako neka tela neće biti prepoznata ili identifikovana kao tela sa invaliditetom, ona mogu biti oslabljena, delom time što im je onemogućena čitljivost i pristup resursima dostupnim osobama sa invaliditetom. S tim u vezi, neka tela mogu biti i sa invaliditetom i sposobna (*capacitated*). Želim da budem jasna: ne razblažavam niti proširujem identitetsku kategoriju invaliditeta sugerišući da su sva tela u nekoj meri tela sa invaliditetom, ili poravnavajući invaliditet u jedan kontinuitet između oslabljenosti i sposobnosti. Sasvim suprotno, ono što tvrdim jeste da tri vektora, sposobnost, oslabljenost i invaliditet, postoje u uzajamno osnažujućoj konstelaciji, često se preklapaju ili postoje paralelno jedno s drugim, i da je slabost neophodna komponenta koja i čini očiglednom binarnost bez invaliditeta/sa invaliditetom i istovremeno je povezuje. Kao što Kristina Krosbi (Christina Crosby) s pravom ističe, "Izazov je predstaviti načine na koji je invaliditet artikulisan uz pomoć pojma slabosti, a da jedno ne nestane u drugom." Ja bih dodala da biopolitičko upravljanje invaliditetom podrazumeva da se vidljivost i društvena prihvatljivost invaliditeta oslanjaju na zamagljivanje značenja, izazivanje i dalju proliferaciju slabosti.

U svom radu o rudarima sa telesnim oštećenjem u Bocvani, koji ne artikulišu nužno svoj položaj u vezi sa invaliditetom, Džuli Livingston (Julie Livingston) koristi izraz "slabost" široko definisan kako bi obuhvatio "iskustva hronične bolesti i starenja, kao i invalidnost samu po sebi." Ona pokazuje da istorijski mnoge telesne slabosti "nisu bile smatrane invaliditetom: uistinu, to su bila 'normalna'; a u nekim slučajevima čak i očekivana oštećenja." Preuzela sam ovu intervenciju od Livingston, sa jednom značajnom doradom: pojam slabosti, onako kako ga ja upotrebljavam, nije zamišljen tako da obuhvata invaliditet. Umesto toga, koristim pojam slabosti kao vezivno tkivo kako bih osvetlila mogućnosti i ograničenja imaginarija i ekonomije invaliditeta. Slabost, kao normalna posledica rada, kao "očekivano oštećenje", nije poravnanje sa invaliditetom; pre je reč o tome da ovaj okvir otkriva nasilje onoga što se konstituiše kao "normalna posledica". Državni dikursi inkluzivnosti instrumentalizuju kategoriju invaliditeta, ne samo da bi prikriili oblike slabosti, već i da bi zapravo proizveli slabost i održali njeno umnožavanje.

U doslovnom smislu, pružaoci/pružateljke brige osobama sa invaliditetom često dolaze iz hronično obespravljenih populacija koje i same pate od slabosti. Konceptualno, državni, medicinski i drugi oblici prepoznavanja invalidnosti mogu sakrivati slabosti i oblike spore smrti, dok istovremeno brišu svakodnevne oblike slabljenja velikih razmera, toliko preovlađujuće usled kapitalističke eksploatacije i imperijalističke ekspanzije. Pojam slabosti ja koristim tako da upravo označava vremensko-prostorni okvir prikriven osciliranjem između izuzimajućeg invaliditeta i izrazitog invaliditeta: endemski. Relacioni oblici kapitalizma, nege i rasijalizacije doprinose asamblažu invaliditeta u konstelaciju slabosti i sposobnosti. Ako, prema jednoj definiciji, invaliditet postaje privilegovana kategorija na

osnovu priznavanja države, druga definicija invaliditeta može biti i da telo ili subjekt koji može da teži i ekonomski i emocionalno ka dobrobiti, osnaženosti i ponosu kroz izuzetan status koji akumulira, istovremeno je smešten u ne-izuzetnu i, zapravo, endemsku slabost. Mešanje invaliditeta i siromaštva kao oblika oslabljivanja svakako se dešava u eri Donalda Trampa (Donald Trump), čiji su pokušaji da u potpunosti eliminiše bilo kakav nagoveštaj sistema zdravstvene zaštite zasnovanog na solidarnosti stvarno izuzetni samo zato što definitivno otkrivaju prave razmere zanemarivanja ljudskog života. Pristup zdravstvenoj zaštiti bi mogao postati definišući faktor u odnosu prema dihotomiji bez invaliditeta/sa invaliditetom.

Prema tome, slabost je krucijalna komplikacija neoliberalnog puta prava osoba sa invaliditetom. Slabost se odnosi na povrede i telesnu isključenost koje su endemične, a ne epidemijske ili izuzetne, i odražava potrebu za preispitivanjem sveobuhvatnih struktura rada, školovanja i života, umesto da se oslanjanja na pravne okvire za pružanje kompromisnih rešenja. Predstavljajući izazov liberalnim okvirima za prava osoba sa invaliditetom, slabost ne samo da razjašnjava ono što je izostavljeno iz imaginarija invaliditeta i politika prava; ona takođe osvetljava konstitutivne nedostatke neophodne za uspostavljanje i oblikovanje diskursa osnaživanja, ponosa, vidljivosti i inkluzije osoba sa invaliditetom. Prema tome, tvrdim, invaliditet i slabost nisu u sukobu jedno s drugim. Oni su, naime, neophodni dodaci u ekonomiji povrede koja potražuje i promoviše osnaživanje osoba sa invaliditetom istovremeno održavajući prekarnost pojedinih tela i populacija upravo tako što ih čini dostupnim za sakaćenje.

U kontekstu u kojem se četiri petine od ukupne svetske populacije osoba sa invaliditetom nalazi u oblasti koja je nekada bila poznata kao "globalni jug", liberalne intervencije su stalno prožete sigurnošću da invaliditet treba ponovo da se uspostavi kao važna razlika – razlika Drugog – kroz prava, vidljivost i diskurse osnaživanja – umesto da se bave time koliko je slabosti prouzrokovano globalnom nepravdom i ratnim mašinama kolonijalizma, okupacije i imperijalizmom SAD. Asamblaži invaliditeta, sposobnosti i slabosti su elementi biopolitičke kontrole populacija koja u prvi plan stavlja rizik, predviđanje, životne šanse, kolonijalizam naseljenika, ratnu štetu i kapitalističku eksploataciju. Moje analize u prvi plan stavljaju prava osoba sa invaliditetom kao osposobljavajući okvir koji prepoznaje neke oblike invaliditeta na račun drugih koji se ne uklapaju u ugledne i osnažujuće modele progresa invaliditeta – ono što Dejvid Mičel (David Mitchell) i Šeron Snajder (Sharon Snyder) nazivaju "biopolitikama invaliditeta."

Međutim, normalizacija invalidnosti kao osnaženog statusa, navodno priznata od strane države, nije suprotstavljena stvaranju i održavanju oslabljenosti u masovnim razmerama, već se kroz nju proizvodi. Slabost nije nusproizvod delovanja biopolitike, već planiran rezultat koji funkcioniše istovremeno i kao prekid binarnosti bez invaliditeta/sa invaliditetom – kao prostor između – i kao dopuna invaliditetu, dopuna koja prati i često se preklapa sa invaliditetom. Prema tome, ne nudim pojam slabosti kao identitetsku kategoriju; umesto toga, reč je o obliku omasovljavanja. Moja alternativna konceptualizacija biopolitike slabosti ne odnosi se samo na podsećanje na ono što liberalna inkluzija invaliditeta ne uspeva u potpunosti da obuhvati, već takođe ukazuje na oblike nasilnog oslabljivanja onih čije je

neizbežno povređivanje uslovljeno rasnim kapitalizmom. Prema tome, ja pokušavam da povežem invaliditet, obično usmeren u konceptualni okvir identifikacije, i oslabljivanje, praksu koja čini populacije dostupnim za statistički verovatnu povredu.

ZAŠTO BIOPOLITIKA?

Knjiga *Pravo na sakaćenje* situira invaliditet kao registar biopolitičke kontrole populacije, one koja određuje koja tela institucije imenuju da predstavljaju obećani napredak načinjen od strane liberalnih subjekata kao nosilaca prava. Kao i *Asamblaži terorizma (Terrorist Assemblages)*, ova knjiga uglavnom govori o tome šta se dešava nakon što su dobijena neka liberalna prava, nakon što su neki pragovi ili parametri uspeha navodno postignuti: Šta se dešava kada "mi" dobijemo ono što želimo? Drugim rečima, kako smo došli do ove istorijske raskrsnice gde možemo ili moramo da govorimo o "privilegijama (belaca)" i "invaliditetu" zajedno? Ali, moj argument takođe predstavlja kritičku intervenciju u okviru literature i naučnog rada na temu biopolitike, koja se retko bavila pitanjima invaliditeta i slabosti. Temeljna formulacija Mišela Fukoa (Michel Foucault) oslanja se na sve populacione mere koje omogućavaju neke oblike življenja, a zaustavljaju druge: natalitet, plodnost, dužina života, bolest, oštećenje, toksičnost, produktivnost. Drugim rečima, ove nesvodive mere biopolitike su takođe mere slabosti i sposobnosti. Biopolitika raspoređena kroz svoje neoliberalne oblike jeste mašina za osposobljavanje; biopolitika zahteva osposobljavanje nekih kao liberalno opravdanje (u nekim slučajevima) ili dekor oslabljivanja mnogih drugih. To je, u suštini, abilistički mehanizam koji proizvodi slabost.

Biopolitika kao konceptualna paradigma se stoga može čitati kao teorija invaliditeta i sposobnosti. Bavljenje invaliditetom direktno nameće jednu novu, diskretnu komponentu unutar život/smrt ose koja čini najveći deo diskusija o biopolitici: živi mrtvaci, svetovi smrti, nekropolitika, sporo umiranje, sâm život. Ovi okviri polaze od pretpostavke da je smrt konačni udar, transgresija ili cilj, biopolitička krajnja tačka ili suprotnost životu. Ja tvrdim da su slabost i proizvodnja invaliditeta zapravo sami po sebi biopolitička sredstva kojima cilj nije pomeranje ni prema životu ni prema smrti. To je ono što nazivam "pravom na sakaćenje": pravo koje izražava suverenu moć vezanu za, iako ne istu kao, "pravo na ubijanje". Sakaćenje je način ekstrakcije vrednosti iz populacija koje bi inače bile potrošne, jednokratne. Pravo na sakaćenje predstavlja primer najintenzivnije prakse biopolitike slabosti, gde je sakaćenje sankcionisana taktika kolonijalne naseljeničke vladavine, koja je opravdana u protekcionističkim okvirima i koja zahteva prava za osobe sa invaliditetom i rešenja koja, iako apsolutno ključna za pomoć pojedincima, nažalost vode samo ka daljem perpetuiranju slabosti.

U knjizi *Pravo na sakaćenje* manje se fokusiram na važan zadatak studija invaliditeta i prava osoba sa invaliditetom, koji se odnosi na odbacivanje invaliditeta kao nedostatka, kao nečeg inherentno nepoželjnog, i kao znak, dokaz ili fetiš nepravde i žrtvovanja. Ne sklanjam u stranu ovo pitanje. Umesto toga, potragu za pravdom usredsređujem na pitanje koji su materijalni uslovi mogućnosti neophodni da bi tako pozitivno ponovno osmišljavanje invaliditeta zaživelo, i šta se dešava kada ti uslovi nisu dostupni. Moj cilj ovde je da istražim

načine proizvodnje invaliditeta, kako određena tela i populacije postaju biopolitička bića kroz veći rizik da postanu onesposobljeni od drugih. Razlika između invaliditeta i slabosti koju sam šematizovala nije izvedena iz tumačenja i upoređivanja sa fenomenološkim iskustvom otelovljenosti, već iz procenjivanja nasilja biopolitičkog rizika i mera zdravlja, plodnosti, dugovečnosti, obrazovanja i geografije.

Autori/ke koji/e se bave studijama invaliditeta kao što su Nirmala Erveles (Nirmala Erevelles) i Kristofer Bel (Christopher Bell) uporno su ukazivali na potrebu za interseksionalnom analizom unutar studija invaliditeta, sa ciljem uzdrnavanja normativnih (belih, muških, srednje klase, fizički oštećenih) subjekata koji su u prošlosti dominirali u ovoj oblasti. Epistemička belost (*whiteness*) oblasti nije nikakva prljava tajna. Jedan od načina na koji se centralnost bele boje kože održava jeste kroz policijsku kontrolu samog invaliditeta: šta je, ko ili šta je odgovoran za to, kako čovek živi s tim, da li se uklapa u sveobuhvatno stanje prekarnosti stanovništva ili je značajno kao izuzetan atribut jednog inače srećnog života. Ovi normativni subjekti se ne podudaraju samo kada je reč o rasnim, klasnim i rodnim privilegijama; oni takođe naginju ka oštećenjima za koje se veruje da su upadljiva, pre nego ka kognitivnim ili intelektualnim invaliditetima, stanjima sa hroničnim bolovima kao što su fibromijalgija ili migrena i depresija.

(Uglavnom neprimećena) euro-američka pristrasnost prema studijama invaliditeta morala je da se suoči sama sa sobom, pošto se proizvodnja najvećeg dela invaliditeta na svetu dešava kroz kolonijalno nasilje, developmentalizam, rat, okupaciju i neravnomernu raspodelu resursa – zapravo, kroz američke kolonijalne i imperijalne okupacije naseljenika, kao znak globalnog dostizanja imperije. Livingston je 2006. godine primetila da “iako četiri petine od ukupnog broja osoba sa invaliditetom na svetu živi u zemljama u razvoju, postoji relativna nestašica naučnika i naučnica društveno-humanističke orijentacije koji/e se bave istraživanjem invaliditeta izvan zapadnog konteksta”. To se ne može reći deset godina kasnije. Danas postoje ključni radovi u studijama invaliditeta na jugu; odnos između invaliditeta i zatvora u SAD, kolonijalizam naseljenika i imperijalizam; i sistemska kritika vojno-industrijskog kompleksa i njegovo širenje globalne slabosti. Reprodukcijski tog nasilja kroz neoliberalne biomedicinske krugove kapitala obezbeđuje da režimi ljudskih prava nametnu definicije toga šta je invaliditet, stvarajući procene i prosuđivanja, kao i nejednaku distribuciju resursa, sa posledicama reorganizacije i/ili ponavljanja poretka i hijerarhije.

Pored ovog projekta odvajanja invaliditeta od njegovih hegemonijskih označitelja, kritičke studije etniciteta, nativne studije (*indigenous studies*) i postkolonijalne studije već dugo elaboriraju oslabljujuće efekte rasizma, kolonijalizma, eksploatatorskog industrijskog rasta i otrova u životnoj sredini. Ipak, ovi tekstovi, zato što možda ne uključuju kategoriju identiteta pozicije subjekta kao osobe sa invaliditetom, često se ne čitaju kao radovi o invaliditetu. Ovde pokušavam da povežem kritičku teoriju rase i transnacionalnu i postkolonijalnu teoriju sa radom u okviru studija invaliditeta. Iz perspektive ovih studija, invaliditet je svuda, a opet, iz različitih važnih razloga, ne pominje se kao takav. Mnoga tela možda neće biti imenovana kao tela sa invaliditetom, ali svakako neće imati ni privilegije koje imaju fizički sposobni. Prema tome, ovaj projekat je manje zainteresovan za to šta invaliditet jeste (ili nije) – više je vođen pitanjem: Šta invaliditet kao pojam čini? Stigmatizacija telesnih razlika, rasijalizacija

telesnih razlika često shvaćena kao fizički nedostatak, već je u srži načina na koje nastaju populacije. Moj projekat odbija da prizna efekte rasijalizacije kao defekt, nego umesto toga postavlja pitanje koje su druge konceptualne alternative dostupne, osim proglašavanja nečega defektom ili kao drugi pol iste dihotomije, prihvatanje ponosa.

Pravo na sakaćenje je više usredsređeno na iskopavanje grumenja moći, više nego na suptilnosti upravljanja njome. To znači da asamblaži mogu da postanu zaglavljani, blokirani, zamrznuti i instrumentalizovani. Priče o podelama su priče o kontroli društva. Umesto zauzimanja korektivnog stava, mene interesuje da doprinesem širenju kritičkog leksikona, rečnika, i pojmovnog aparata biopolitičkih ispitivanja invaliditeta, naročito kada je reč o onim telima i populacijama koje ne pripadaju ni kategoriji osoba sa invaliditetom, ni fizički sposobnih, već dovode u pitanje i u potpunosti izvrću ove distinkcije. U tekstu, višestruki odnosi discipline, kontrole i suverene moći su centralni za moju analizu. Detalji interfejsa tehnologija discipline i kontrole idu u prilog umnožavanju njihovog odnosa izvan teleološki ili geografski determinističkih mapiranja. Dok uspon digitalnih formi pruža kontroli jednu utemeljujuću periodizaciju i geoprostorno opravdanje, oslanjanje na ovaj narativ zamagljuje trajnost discipline i brutalno izvršavanje suverene moći, često pod plaštom humanitarnih, demokratskih ili razloga očuvanja života.

Pokrivajući brojna savremena politička i društvena pitanja, moja razrada pojma oslabljivanja kao procesa pojačavanja osposobljavanja izložena je u knjizi: istraživanje navale “kvir samoubistava” i “Biće bolje” (*It Gets Better*)⁸ odgovora koji su se desili u jesen 2010. godine, postavljanje u prvi plan kvir (teorije) kao mašine za osposobljavanje; potencijal koalicije između trans osoba i osoba sa invaliditetom, ispitivanje mesta pristupa, razgraničavanje i isključivanje koje trans tela imaju u odnosu na diskurse i savezništva sa invaliditetom, medicinsko-industrijski kompleks i ponovno osposobljavanje bele rase koju strateške manipulacije otelovljenošću mogu da priušte; izraelski složeni program rehabilitacije kroz oslabljivanje palestinskih života i zemlje; “rehabilitacija” izraelske države kao deo biopolitičkog asamblaža kontrole koji instrumentalizuje spektrum sposobnosti i slabosti za upotrebu u okupaciji Palestine; uloga ciljane debilitacije kroz koju Izrael implicitno manifestuje pravo na sakaćenje i oslabljivanje palestinskih tela i okruženja kao oblik biopolitičke kontrole, ključan za naučno autorizovanu humanitarnu ekonomiju. Okvir prava na sakaćenje prožima knjigu sve vreme, sve dok ne dostigne vrhunac i najsnažniju artikulaciju u poslednjem poglavlju o oslabljivanju kao biopolitičkom cilju samom po sebi. Opservacije iz vremena provedenog u okupiranom Istočnom Jerusalemu i Zapadnoj Obali u januaru 2016. godine ističu efekat sukoba između praksi i diskursa prava osoba sa invaliditetom, naširoko generisanih od strane međunarodnih nevladinih organizacija, i realnosti okupacije kao primarnog mesta proizvodnje slabosti.

⁸ *It Gets Better Project* je nevladina organizacija osnovana 2010. godine kao odgovor na rastući broj samoubistava među LGBT omladinom, sa ciljem prevencije pokušaja samoubistava kroz poruke tinejdžerima i tinejdžerkama da nisu sami/e i da će njihovi životi postati lakši. Više informacija na: <https://itgetsbetter.org>

KADA DIŠEMO

U seriji tekstova u Nju Jork Tajmsu o "ljudima koji žive sa invaliditetom", teoretičarka feminističkih studija o invalidnosti, Rozmari Garland-Tomson (Rosemarie Garland-Thomson) postavlja pitanje zašto pokreti ponosa za ljude sa invaliditetom "nisu privukli toliko pažnje u svesti Amerikanaca i Amerikanki" kao pokreti ponosa "žena, gej osoba, rasnih manjina i drugih grupa." Navodeći *Black Lives Matter*, kao i pokret za LGBT prava kao primere, ponudila je odgovor na svoja pitanja: "Jedan odgovor bi bio da imamo mnogo jasniju kolektivnu svest o tome šta znači biti žena ili Afroamerikanac/Afroamerikanka, gej ili transrodna osoba, nego o tome šta znači biti osoba sa invaliditetom." Moguće je da postoji pogrešno razumevanje *Black Lives Matter* kao pokreta ponosa, da ne pominjem da je u prošlosti pokret za prava osoba sa invaliditetom sebe često označavao isprepletanim i onim koji prati put pokreta za građanska prava Afroamerikanaca. Analogije između invaliditeta i rase, roda i seksualnosti imaju tendenciju da zamagle biopolitičke realnosti, o čemu svedoči i glomazna lista identifikacija koju navodi Garland-Tomson. Pokreti moraju da budu intersekcionalni, kaže Anđela Dejvis (Angela Davis), a iznenadni porast razumevanja ove zrele opservacije je podstičući i pun nade. Ovo prizivanje intersekcionalnih pokreta ne bi trebalo da ostavi netaknutim naše savezničke modele, već da kreira nove asamblaže pozivanja na odgovornost, konspirativnih linija borbe i pravaca afiniteta.

Usred pokreta *Black Lives Matter*, borbe protiv "Dakota Akses" dalekovoda, borbe za socijalnu zdravstvenu zaštitu u Sjedinjenim Državama, zahteva za prekidom imperijalističke moći SAD na Bliskom Istoku (Izrael, Avganistan, Irak, Sirija, Jemen), ono što se podrazumeva pod sposobnim telom se stalno menja, a broj onih na koje se ovaj pojam odnosi se stalno smanjuje. Šta je sposobno telo u ovom kontekstu? Šta je telo bez invaliditeta i da li je to isto što i sposobno telo? Slojevi prekarnosti i ranjivosti usled policijske brutalnosti, bezočno sakaćenje i ubijanje, uskraćivanje i destrukcija resursa predstavljaju svakodnevne odlike života nekih populacija i one ne smeju biti obrisane imenovanjem tih tela kao sposobnih ako nemaju invaliditet ili se ne izjašnjavaju kao osobe sa invaliditetom. Prema mudrim rečima teoretičarke studija invaliditeta i abolicionistkinje Liat Ben-Mošé (Liat Ben-Moshe), "Nije važno da li se ljudi identifikuju kao osobe sa invaliditetom ili ne." "Ruke uvis, ne pucaj!" nije nekakav prijemčiv slogan koji potiče od fizički sposobne populacije ili se odnosi na nju. Umesto toga, ova rasprostranjena parola pokreta *Black Lives Matter* je revolucionarni poziv za ponovno bavljenje oslabljujućom logikom rasnog kapitalizma. To je kompaktna skica smrznutog crnog tela, imobilisanog rasizmom i kaznom zbog nemogućnosti da ga prevaziđe. To je priča o Palestincu koji pruža otpor i koji je upucan jer je mahao nožem (ako je uopšte to istina) prema vojniku, pripadniku Izraelskih odbrambenih snaga (IDF) koji ima pojačanje svetske vojne sile. "Ne mogu da dišem!" prikazuje zahvate gušenja nad pokretima u Gazi i Zapadnoj Obali kao i nasilne sile obuzdavanja koje se koriste u policijskoj brutalnosti. "Ruke uvis, ne pucaj!" i "Ne mogu da dišem!" su, zapravo, uzvici pokreta za prava osoba sa invaliditetom.

Prema tome, knjiga *Pravo na sakaćenje* ne pokušava da odgovori na pitanje gde je naš pokret ponosa osoba sa invaliditetom. Umesto toga, pokušava da raspravu preokrene tako da se dovede u pitanje pretpostavka da bi razlika između osoba sa invaliditetom i onih bez

trebalo da podstiče pokret ponosa. Istražujem da li i kako ovaj binarni par briše biopolitičku proizvodnju prekarnosti i (ne)življivog života koji prožima ove identitete. Zadatak onda nije samo pokušaj doprinosa izgradnji interseksionalnog pokreta, iako insistiram da je to ključna polazna tačka. Hoću da kažem, *Black Lives Matter* i borba za okončanje izraelske okupacije Palestine nisu samo “saveznici” pokretu za prava osoba sa invaliditetom, niti su samo različita pitanja pravde vezana za invaliditet. Ja pre želim da razmišljam o ovim odvažnim praksama kolektivnog organizovanja kao o samom pokretu za prava osoba sa invaliditetom, pokretu koji zahteva okončanje mnogih uslova prekarizacije koji oslabljuju brojne populacije. Na našoj trenutnoj političkoj raskrsnici, *Black Lives Matter*, pokret solidarnosti sa Palestinom, protest protiv dalekovoda Dakota Akses za zaštitu svete zemlje i očuvanje pristupa vodi: to su neki od pokreta koji predvode put zahtevajući življiv život za sve. Oni možda ne predstavljaju najprivlačnije ili najpoželjnije verzije ponosa za osobe sa invaliditetom. Ali reč je o pokretima u suštini ukorenjenim u življenom iskustvu oslabljenosti, implicitno osporavajući pravo na sakaćenje i zamišljajući višestruke buduće svetove u kojima će telesne sposobnosti i slabosti biti prigrljene umesto da budu zloupotrebljene.

Odlomak iz knjige *Pravo na sakaćenje (The Right to Maim)*, Duke University Press, October 2017. Izvor: <https://thenewinquiry.com/hands-up-dont-shoot> (objavljen je bez pratećih fusnota.)

Prevela Milica Miražić